

Vredništvo:

na Travniki št. 272. l. podstr. (one
skrb) tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se na plačila vsakršna
osnanila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisno vrsto 5
gold., če se osnanilo samo enkrat na-
tiska, za dvakrat, 8 gold., za trikrat,
10 s. v. n. — Povrh tega se vsak
krat 30 s. za štampilj.

TRIPADNIK

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 11. decembra 1868.

Izhaja vsak petek.

Velja po pošti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 s., za
četrt leta 80 s. Kdor sam po-njo po-
šilja, plača za celo leto samo 2 g. 60
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.
Naročila pisma in reklamacije naj
se pošiljajo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici S. Sahar-Jovi na Traval-
ku po 5 soldov.

Prosimo besede

za nekaj djanjskih in osebnih

popravlilov!

(Goriški deželni zbor.)

V.

„Narod“ pravi, da je Winkler delal za sloven-
stvo v Belkredi-jevi dobi. Jez pa vem, da spada lito-
rarno, socialno in narodno-politično njegovo delovanje
že v Schmerlingovo dobo. Delal je kot c. k. uradnik,
kot deželni odbornik in kot predsednik žitnice go-
riške; delal je tako in toliko, da so si ga nekteri v
črne bukve zapisali, prijatli pa prosili in svarili, naj bi
ne delal svoji prihodnosti na škodo, naj bi si ne pro-
grajal „kariere.“ To pa ga ni zadrževalo; znaniti—no
gledé na nagone domoljubnosti — za to ne, ker se
mu ni bati „za kruph;“ kajti krupha mu je obilno na
ponudbo — če treba — tudi zunaj državne službe. Ko
bi bili n. pr. letos na dotičnih mestih zmogli njegovi
nasprotniki in ne bi bil dobil dostojne službe, videli bi
ga morda že zdaj v „Narodovem“ zmislu „neodvisne-
ga.“ Bolje pa je, da je tako, kakor je. Da je W. tam,

**Centralno bogosl. seme-
nišče v Gorici**

Zgodovinska črtica.

(Dalja.)

Po tem takem je bilo moč vzdrževati le malo bo-
goslovcov domačih v Ljubljani ali Gradcu, ali pa, če jih
je bilo veliko, so dobivali le majhin stipendi, kajti od
tistih 50800 gold., kateri so bili vsteti v verski zalog
graški, ni bilo povrnjenih goriškemu semenišču, po tem
ko se je bila vsled omenjenega razkošenja l. 1788
(goriška) škofija zmanjšala in število duhovnov znižalo,
kot samih 14300 gold. in pa premoženje semeniščno,
ktero je bilo ostalo goriškemu verskemu zalogu—ob-
stoječe v kapitalih, dohodkih od hiš in zemljišč in v
gotovini, vsega skup 31,152 gold. 83j4 kr. Če prište-
jemo ta znesek pred omenjenim 14300 gold., imamo iz-
nosok 45,452 g. 83j4 s.

Povrh tega premoženja je bilo z dvema dvornima
dekretoma od 4 jul. 1790 in 16. maja 1794 za seme-
niščno lastnino priznana tudi poslopje, ali v posest v-
zeti ga, ni bilo mogoče, ker je bila notri vojaščina in
je ni bilo moč ven spraviti; vse prizadevanje škofovo,
poslopje nazaj dobiti, razbilo se je vsakrat na trdovrat-
nosti dvornega vojsknega svetovavstva. Presil je škof,
da bi se hiša po dražbi prodala in kapital na javni
zalog naložil, pa ni bil uslišan; prosil je, da bise vsaj
premala najemščina od 389 gld. 38 kr., ki jo je plačeval
vojaški črvar, povišala po cenjeni vrednosti poslopja, do-
segel ni nič. Popravljal je poslopje vojaški zalog, dav-
ščino (census) 2 gld. in 32 kr. gosp. pl. Benigni-u je
pa odrahtavalo semenišče samo.

Ker ni bilo tedaj mogoče, napraviti semenišča,
nekaj zavoljo tega ne, ker ni bilo primernege poslop-
ja, nekaj pa zaradi tega, ker ni bilo bogoslovskega u-
čilišča, morali so bogoslovski vzrejanci naše škofije v-
sako leto v Ljubljano ali v Gradec hoditi; dobivali so
poprejšnjih let po 65, pozneje po 70 gold. kot stipen-
di, pozneje so jim pa še po kakih 10 gold. dodali, ta-
ko da jim je prišlo po okoli 80 gld. vsakemu na leto.
V Gradcu ali Ljubljani pa so stanovali naši bogoslovci
v privatnih hišah, kar je bilo v marsikakem ozru ne-
prilичno.

(Dalje prih.)

kjer je, bode gotovo več koristilo naši reči, kakor vsa
„neodvisnost“ neodvisne njegove privatnosti. V dveh
letih, če ne prej, povabi „Domovina“ „Narod“ na
sprehod po okraji Tomiškem, ter pojdivn ogledavat
sud ondašnje lihe W-r-jeve delavnosti — Da je W.
„vitez Franc-Jozefovega reda“, to tudi ne kali niti
njegovega domoljubja niti vrednosti njegove sploh, in
ga tudi ne dela ne več ne manj odvisnega, kakor n.
pr. vrloga dr. Tonkli-a, ki ima tudi čast biti vitez iste-
ga reda.

Delegaciji

sto končalo kratko svoje zborovanje v saboto 5.
t. m. V naši (državno-zborovi) je govoril o sklenitvi
državni kancelar sam; hvalil v imenu cesarjevom de-
legacij, zagotavljal, da 80 milijonov, ki ste jih za
armado dovolilo, pomoni mir, češ, da se da za mir
zdatno govoriti še le po tem, ko druge države vidijo,
da smo močni. To, da ste delegaciji z majhinim odbi-
kom v preračunu zahtevali znesek za novo-uredjeno
armado dovolilo, je jedro vseh letošnjih obravnjav v
delegacijah. Da so pa zlasti dunajski delegati tako
voljno privolili v visoki preudarek za armado, izvira
od tod, ker jih je vojni minister Kuhn strašil z vojsko,
ki se utegne vneti prihodujo spomlad. Zdaj spravimo
lahko koj 600 tiseč z novimi iglenicami oboroženih
mož na noge. Bog daj, da bi se bil minister Kuhu
zlagal.

Državni zbor.

Zbornica poslancev je pričela, po tem ko so prišli
delegati iz Pešti, včeraj 10. t. m. zopet seje. Med dru-
žimi stvarmi, ki jih bo imela razpravljati, predložijo
jej ministri tudi načrt postave zastran davkovskih pre-
naredb.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država.

Presvetli cesar je potrdil dne 5. t. m. novo bram-
bovno (vojaško) postavo, kakor sta jo odobrila popred
zbor ogerski in uni dan-le drž. zbor na Dunaji. Tisti
dan je blagovolilo Nj. ces. in kraljevo apost. veličan-
stvo dati razglasiti armadi tudi to-le povelje:

Država potrebuje miru. Skrbeti moramo, da se
mir ohrani

V ta namen sem dal Mojima državnima zastop-
stvoma predložiti osnovo postave, po kateri lahko, kedar
bo treba, vsi prebivarci, ki so za orožje sposobni, vso
svojo moč na tehtnično torilo položijo, da bode državi
mogoče izpolniti visoko svojo nalogo, da varuje zve-
stim Mojim ljudstvom nar dražje njihove interese.

Državni zastopstvi ste to, cesar sem pričakoval, v
polni meri storile. Prešinjene domorodnega čutja, ste
novo brambovno postavo sprejele. Jez sem jo potrdil
in zaukazal, da naj se izvrši.

Državnopravna preuredba je postavila državo
zopet na tisto zgodovinsko podlago, na kateri je stoni-
la v tistih časih, ko je naj težavnejše bitve z vspehom
bila in sijajno zmagavala.

Obema deloma Moje države je zdaj enako mar
za veličanstvo, mogočnost in varnost monarhije

Dobila je Moja armada po tem zaveznika, kateri
jo bode v sreči in nesreči krepko podpiral

Postava bo klicala in Moja ljudstva brez razloč-

ka stanu se bodo ponosno in z opravičenim samozupanjem zbirala krog Mojih zastav, da izpolnijo nar plemenitejšo svojih dolžnosti.

Armada naj bode šola tistih kreposti, brez katerih ne morejo narodi obvarovati svoje velikosti in države ne svoje moččnosti.

Zraven armade dopolnjuje zdaj vojskno moč nov živelj, deželna bramba. Ona služi tistemu namenu, kakor armada, nabira se izmed enakih življev in nekaj celó izmed armade same.

Zaupljivo obračam se do Moje armade. Hočem, da bi vsi tisti, kateri že služijo pod orožjem domovinj, novo pot veselo in krepko nastopili. Hočem, da se dragocena dedovina armadina, zvestoba njena in priarčno tovarštvo v vseh vojnih oddelkih, živo ohrani, da bodo armada, pomorstvo, in deželna bramba kot zvesti vojni tovarši edini, kakor taki, ki imajo enake dolžnosti in pravico do enake časti.

Pričakujem torej od vsacega častnika Moje armade in brambe, da bode novo ustanovo v tem duhu razumeval, osebnó pa nadjam se, da si bode generali, voditelji, prizadevali, voz obeh delov tesno zvezavati, duha redú in discipline oživljati, in, ko bi začelo kaj v demur koli kam napačno meriti, vstaviti se brá v sačetku takim nameram.

Huda osoda je zadola Mojo armado, težke skušnjo je prestala, vendar pa ni še potrj njen pogum in zanašanje Moje na vrednost njeno — se ne maja.

Stoka zvestobe in časti, po kateri so hodili hrabri sinovi Moje države, naj ostane vselej tista. Armada naj ne zatajuje svoje preteklosti, ampak pronese naj slavne spomine poprejšnjih stoletj semkaj v sodanost.

Napredovaje s časom in znanstvom, okrepljena po novih življih, naj voleva neprijatlu, da jo spoštuje, brani naj državo in prestol.

V Budí, 5. decembra 1868.

Franc Jožef I. jr.

Tisti dan je imenovalo Nj. vel. podmaršala nadvojvodo Jožefa (sinú nekdanjega ogerskega palatina Jožefa in brata nadv. Štefana) za višjega poveljnika deželne brambe (honvedov) ogerske krone, katerih je 70 batalijonov.

Vojsknege ministra barona Kuhn-a je poslavlilo Nj. vel. z velikim križem Leopoldovega reda. Tako sta primerno poslavljeni še dva druga vojaška veljaka, ki sta si pridobila pri brambovni postavi zasluge.

Državnega kancelarja barona Beusta je povzdignil prv. cesar v priznanje njegovih zaslug v grofovski stan.

V *Vielički v Galiciji*, kjer kopljejo sol, je predr-la voda 19. nov. v solinah nek zid in je nevarnost velika, da ne zalije vseh solin. To so nar imenitnejše soline v Avstriji; en milijon centov soli se pridela na leto. Podali so se brž nar imenitnejši inženirji tje; celó v Parizu so ponudili eno pumpo. Sicer pa do meseca junija prihodujega leta, pravijo, da ne bode pumpanja konec, kajti veliko časa treba, predno mašine nastavijo. Da bi le soline rešili če ne, bi bilo to za našo državo neareča, kakor uno leto, ko smo zgubili bitvo pri Kraljičinom Gradcu. *)

Iz Ljubljane. (Katoliško društvo). V nedeljo 29. nov. je bil v mestni dvorani zbor, v katerem so se posvetovali o napravi „katoliške šitalnice.“ Grof Wurmbrand, oče, je pričel sejo z nemškím govorom. Na to so se obravnavale to-le reči: 1.) Odberó naj se 9 mož, da sestavijo načrt pravil za novo društvo; 2.) vse, če sar bo treba, bode se razglašalo po „Zgodnji Danici“,

*) Soline imajo pet nadstropij; vsaka jama je po 100—120 čevljev visoka; lukenj in potov je na vse strani vse polno; pravo podzemeljsko mesto je, večje, kakor Vielička nad njima. 1000 delavcev ima v rudniku opraviti. — Zanimivo je tudi to, da je na nekem mestu cerk-vica z altarjem in podobe svetnikov na njem, vse iz soli; na drugem mestu je plesišče; tudi imajo zopet na drugih krajih ljudje in konji svoja bivališča. In vse to je zdaj v nevarnosti, da se potopi, kajti bojé se, da izvira voda od bližnje reke Visle. Ta se le podzemeljski svet je v nevarnosti, traveč tudi nadzemeljske mesto, ker se je baš, da se ila vderejo. — Začela se je nesreča s tem, da so pridri delavci kopaje do nekih studencov; v kratkem je bilo tisto mesto zalito. Začeli so brž zidati vodi jez, da bi v druge jame ne prišla, al narasla se je tako, da je pa konec zidú pot našla.

„Novicah“ in Triglav“—u. H koncu se je z ozirom na nek sostavak v „Tagblattu“ enoglasno izreklo, da za nasprotnike svoje ima katoliško društvo same protikatoličane in nihiliste (t. j. take, kateri nič ne verujejo)—naj so bili v kateri koli veri rojeni—nikakor pa nekatoličane (protestante) in jude, marveč da katoličani spoštujejo verna nekatoličane in imajo popolno zaupanje v njihovo domoljubnost, zato je da se z njimi tudi lahko vjemajo v vseh zadevah, ktere se dajo od vere ločiti, in sploh, ktere se nanašajo na zgolj državne in družbinske razmere. — Odbor za osnovanje pravil *) je sestavljen take-le: Dr. Et. H. Costa, g. bogoslovec dr. in profesor Čebalek, g. bukvovez Gerber, g. koop. in vrednik „Danica“ L. Jeran, gosp. kanonik Kramar, g. učitelj Močnik, g. pasár Schreiner, g. čovljarski mojster Schwoentner in g. grof Wurmbrand (oče.)

V čeraj ob 7. 5. 4 u. zjutraj je umrl proč. stolni proč. občespustovani g. Anton Kes.

Spomin rojstnega godú Prédiren-ovsoga se je obhajal letos na Dunaji v Novomestu, v Ljubljani in v Gradcu. V Beču so napravili besedo slovenski in hrovaški dijaki, v Novomestu gimn. dijaki (Popis nam došel prepoznó Vr.), v Ljubljani pa šitalnica; v Gradcu se je napravila „beseda“ v „Slovenski Besedi“, v kateri so skoraj vsi ondašnji Slovani združeni.

Ogerski zbor se je sklenil s kraljevim govorom v čeraj 10. t. m. Zapopadek prestolnega (kralj.) govora časniki že naprej napovedujejo, poln zadovoljnosti in zaupanja da bode.

Vnanje države.

Španjsko. Pričakuje se da priobči vlada v kratkem razglas zastran volitev za Kortos (državni zbor). Volitve bodo neki 13. 14. in 15. januarja 1869. — V južni Španiji, v mestih Puerto Santa Maria in Kadix je bila 5. t. m. republikanska vstaja zoper sedanjo vlado. Vstajniki so delali barikade (pregraje po ulicah); pomorstvena vojaščina jih je s naskokom vzela in vstajnike razkropila. To je, kakor je „Dom.“ prerokovala, začetek državljanske vojske.

Že čez dvo leti se vleče vstaja zoper turško vlado na otoku Kreta-i. Z Grškega hodi vedno polno prostovoljcev vstajnikom na pomoč; prevajajo se navadno na parobrodu „Enosis“ z otoka pa odhaja mnogo ljudi, hodi, da so se vstaje naveličali, ali ker imajo zarad vojsknh homatij trpeti. Turška vlada ni imela dosihmal moči, da bi bila punt zadušila in mir storila; pogodbe z vstajniki, kolikor so se poskusile, ostale so brez vspeha. Druge velike vlade evropske tudi niso veliko pripomogle, da bi se vstaja ustavila ali otek osvobodil. — Zdaj gre pa kaj določnega pričakovati v teh zadevah. Podprta od Angleškega, Francoškega in Avstrije, je poslala turška vlada grški to dni ultimatum (to je, zadnje besedo: češ ali nočé?), v katerem zahteva, da naj ubrani na Grškem nabiranje prostovoljcev na Kreto, da naj ustavi vožnje parnika „Enosis“ in naj ne zavira odpeljavanja izseljencev z otoka Kreta. Ako Grško tega ne stori, pokliče Turk svojega poslanca iz Aten domu, (kar je navadno predzadnja stopinja pred vojsko), spodi vse grške podložne iz turških dežel in zapro grškim ladjam vsa turške pristanišča (ladjostaje).

Da je turška vlada naenkrat tako pogumna postala, prihaja brž ko ne od tod, ker se ji je te dni v Rumuniji (Moldo-Valahiji) nekaj dobro sponesalo. V Bukarešti je imel knez Karol (iz pruske kraljeve rodovine) popred ministerstvo, ktero je delalo (ker so stali brž ko ne Prusija in Rusija za njim) veliko politiko, ki pa ni bila všeč ni Avstriji ni Franciji in nar manj Turčiji, na ktere razpad je merila. To ministerstvo s svojim načelnikom Bratia-nom je padlo, zhabiti po vplivu Napoleona in našega grofa Beusta, in tako se je Turk nekoliko oddahnil, da zdaj lahko zopet zastran Krete krepkeje postopa. Sedanje ministerstvo rumunsko je zmernejše in pravi, da se bo držalo pogodbe, na katerih stoni obstoj Rumunije, da bode spo-

*) Po nevojnih poročilih so pravila že dovršena in docedaj vpisani udje so sklicani bili v zbor za odobrenje teh pravil za preteklo sredo; potem se izroče vladi, da jih potrdi. Vr.

Movalo vez, ki veže Rumunijo na Saltana, kot nad-gospodarja deželnege. — To diši vse po miru. Pa kaj? vojskni oblak, komaj razgvan, prikaže se lahko jutro spet na nebu rumunijakem. Kajti, če se ima vneti prihodnjo spomlad vojska, bodo iskale vojskeželjne vlade prilike in pretveze na-njo v Rumuniji, če je že zdaj na Grškem no najdejo.

Hrup po Italiji zastran tega, da sta bila 24. nov. Monti in Tognetti v Rimu ob glavo djana, šoni so ulegel. Vsaka prilika je nekterim ljuba in draga, da se le morejo znositi nad papežem. Obsojenca slavijo kot nekaka mučenca; povsod se denar za njune zapuščene nabira; parlament v Florenciji jim je odločil pozicijo. Vse to se garibaldovske demonstracije zoper svetega Očeta in Njih svetno vlado; garibaldovec jezi, da jim je lani spodletelo. Nar hujše pa je razsajala drhal 3. t. m. v so-soduom Vidmu. Zbralo se je zvečer kakih 5000 ljudi v nekak tabor v mestnem vrtu; vzdignili so se polte v sprevedu po mestu, vstavili se tū pa tam, šuntavol so govore imeli; vlačili so s sabo podobo sv. Očeta, in pa obglavljenih hudodelnikov in na zadnje, mesto obhodivši, papežovo podobo sožgali! Godba je igrala garibaldovo popotnico. — Italijanska vlada mora tako reči trpeti, nekaj za to, ker je to voda na njen mlin, nekaj in zlasti za to, ker nima moči, da bi se tacemu sramotenu svobode resno vstavila. —

Dopis.

Na Slapu. (na Tominskem) V naši Idriji se je zgodila pred nekaj dnevi strašna nesreča. Nek uvinjen človek gre po noči črez most, zaleti se v stran, in smuk — v Idrijo. Ta štrbunk se je zaglasnil do hiše, v kateri je bil dobil namesti pijače svarilo, naj se varnje, da v Idrijo ne štrbunkne, ker je globoka in mrzla. To sliši mož, ki je svarilo dal. Teče k vodi; vrže od sebe kos oblačila. Skoči v Idrijo; plava do nesrečnika. — Ljudje, ki so slišali vpitje, prileté na pomoč. Potegnejo iz vode vsega pobitega, še živega pijančka, njegovoga svarivca in pomočnika pa mrtvega! — Umrli je bil pošten, premožen gospodar. Čudno, da je on, ki je bil prav jočen plavec, dal življenjske za pijanega človeka!

Domači novičar.

(Poprejšnjemu vodji c. k. normalke v Gorici, gosp. Jož. Vogriču) je podelilo Nj. veličanstvo v priznanje večletnega uspešnega delovanja zlati zaslužni križec s krono.

(Potrjene goriško-deželne postavbe). Izmed letos obravnanih postav je pravetli cesar potrdil cestno postavo, postavo zastran pasjega davka v Gorici in drugo za po deželi, če jo bodo hotele občine vpeljati, in pa tiste popravke (zastran volilne pravice) v ustavi mesta Gorice in občne občinske postavbe, kateri je odobril deželni zbor, da se vjemate te dve postavi z novimi državnimi postavami. (O teh rečeh je govorila „Dom.“ obširnejše, ko je prinašala razprave dežel. zbora.)

(Ogenj v g. Ritterjevih fabrikah). Takega požara ni še nikoli videla Gorica, kakor v ponedeljek od 7.—8. t. m. po noči. Pogorel je ves tisti kos nekdanje onkarnice od vrat do konca, poleg ulice proti kapucinom; ni videti družega, ko 4 kviško moleči, pa še ti vsi razpečeni zidovi. Od lani sem je bila v tistih prostorih barvarija; nakopičenega je bilo vse polno bombaža, preje itd. pa tudi druge robe. Okoli polnoči je bilo že vse v plamenu; čisto nič ni bilo mogoče rešiti; blagor, da so obvarovali stanovanje gosp. Karola pl. Ritterja in magazin (Podgorskega) papirja ou zad na dvorišču. Govori se, da je škoda kakih 250 tisuč gold.; fabrika je bila zavarovana. — Hvala Bogu, da je bilo vreme deževno in nič vetra, če ne, bi bila nevarnost tudi za bližnje hiše in za mesto grozna. Plamen, ravno k višku živigajoč, je segal visoko blizo kakor zvonik vel. cerkve. Ker je bilo ozračje tanko-megleno, bilo je vse mesto tako razsvetljeno, da še skoraj po dnevu nismo imeli pretokli teden take svetlobe. Vsakdo, kogar je hrup ali svetloba zbudila, je mislil, da koj zad za njegovo hišo gori.

Govori

na taborji Šempaskem.

(Konec.)

O 6. resoluciji, zastran glavnih in kmetijskih šol je govoril gosp. Žižec tako:

Slovenici! Le-ta točka je prav važna, a mislim, da ni treba veliko o njej govoriti in jo obširno razlagati. Navdušenost, s katero ste glasovali, bratje mi demorodni! za združenje Slovenije naše prekrasne ali za akademijo v Ljubljani, navdušilo me je, ker sem spoznal veliko potrebo po slovenskih glavnih šolah na slovenskem Goriškem, da spregovorim nekoliko kratkih besedi o tej stvari. Imamo sicer ljudske šole, ktere mnogo hasnijo, ali kakoršne so zdaj, ne zadostujejo tirjatvam sedanjega časa. Otroke pa na velike v mesto pošiljati, to je le nekterim bolj premožnim kmetom mogoče. Da pa moremo z družimi omikanimi narodi v toku sedanje ljudske izobraženosti napredovati, sila potreba nam je sredstev in pripomočkov, ktere le dosežemo, ako si osuujemo dobrih glavnih šol po deželi. Veliko ponozov se potrja za deželno potrebo iz kmečkoga žepa, sploh smem trditi, da izdržuje kmet celo državo, zakaj bi se mu torej ne napravili zavodi, v kterih bi se učil potrebnih vednosti, da bi si potem svoj stan zboljšal in sebe ter svoje srečne storil. Da je dosegel saksonski kmet stopinje njemu zadostujoče omike, komu drugomu ima on to zahvaliti nego glavnim (?) šolam? Da je on izveden v vseh svojih opravilih, ne izvira mari to iz toga, da je vlada v njegovi mladosti skrbela za poduk in mu v srce vtisnila brepenenje po omiki in večem ter večem izobraževanju samega sebe? Zato pa tudi vidimo, da priprosto ljudstvo tam v vsakem obziru napreduje, bodi si v kmetijstvu ali v obrtniji. Srečna tudi država, kjer kmetijstvo cvete, in se obrtnija pospešuje. Tudi v kronovinah naše države imajo glavnih šol ne le po mestih, ampak tudi po trgih; naj se podeli tudi nam, ki jih neobhodno potrebujemo posebno na Tominskem in v Ajdovskem okraji in na Krsu. Take šole so nam tembolj potrebne, ker bi morale zraven družili v glavnih šolah navadnih predmetov posebno obzir jemati na kmetijstvo. Da bi se kmetijstvo tako kakor pri Francozih in drugih v tem obziru na visoki stopinji stoječih narodih povzdignilo, to za neobhodno potrebno spoznamo, to tirja tudi čas, ki je čas napredka in omike.“

Tabor soglasno sprejme 6. resolucijo.

Popravki in dodatki vredništva

h govoru gosp. Klavžar-jevemu.

(Konec.)

Očita nadalje g. Kl. „vsem škofijstvom na Slovenskem, da uradujejo v svojih uradih večidel le v tujih jezikih.“ To je sploh res. S kom pa imajo škofijski uradi narveč opraviti? Z uradi, bodisi svojimi (dekanijским in farnimi) bodisi s c. k. državnimi, včasih z deželnimi ali z županstvi. Kar se tiče c. k. državnih, to je meduradno dopisovanje, ktero občinstvo nič ne briga; kar se tiče lastnih podložnih cerkvenih uradov in občinskih moralo bi se med škofijstvom in njimi po slovenski uradovati; vzrok, zakaj se sploh ne uraduje, je tisti, kakor pri državnih uradih: navada in dosedanja napačna misel, da „kmečki“ slovenski jezik ni za uradovanje. To bo s časom drugače. Vendar pa mora se po naših mislih od spodej začeti. Kakor je naravno, da med vsemi državljanskimi uradi začnejo naj popred županstva slovenski uradovati, potle deželni uradi, potle c. k. okrajni sodnijski in politiški, tako bi morali tudi izmed cerkvenih uradov lotiti se slovenskega uradovanja tisti, ki so unim državljanskim nekako enakovrstni: vikarijatosi, farni in dekanijški in ti kot sredniki med ljudstvom in duhovščino na eni in škofijstvom ali državnimi uradi na drugi strani.

Uradovanje teh nižih cerkvenih uradov je dvojno: na zgorej in na zdolej. To poslednje bi moralo nar pred slovensko biti. In na to sili tudi zlasti taborova resolucija. „Krstna pisma, poročna spričevala, spričevala ubožtva, to naj bi bilo vse slovensko.“ Z neko izjemo se vjemamo v tem x resolucijo popolnoma, in to tim lože, ker ne zahteva, da imajo biti tudi javne farne knjige (krstne bukve itd.) slovenske. Kajti, kar se krstnih bu-

kev tiče, treba to reč popred dobro preudariti. Nekteri tirjajo, naj bi se na vrat na nos tudi krstne bukve in sicer zdaj brž začelo slovenski pisati. Mi mislimo, da bi to ne bilo modro. Javne knjige morajo biti natančno, razločno in popolnoma pravilno pisane. Znajo pa li naši starejši duhovni že zdaj pravilno slovenski pisati? Oni niso krivi, da ne znajo. V katerem jeziku naj se pa piše, če ne slovenski? V neutralnem obče-cerkvenem, v latinskem. Ako se ne motimo, se pišejo krstne itd. bukve po slovenskih škofijah, razun primorskih, po nemški. To je le državni birokratizem, presajen na cerkveno polje. Proč z njim! Ali pravilno slovenski, ali latinski. Slovenski sploh še ne gre, — ergo latinski.

Nekaj drugoga pa je, kar se tiče kratnih listov. Krstna pisma bi se lahko tudi iz latinskih kratnih bukvev za domačo rabo (za slovensko stranko, v slovenski stranch), v slovenskem jeziku posnemala, dasi morda ne do pišice pravilno pisana. Da bi se pa sploh, brez razločka, krst po slovenski spričeval, tudi ne kaže, posebno v naši mešani nadškofiji ne. Kaj bi začel n. pr. mašnik v Ljubli s slovenskim kratnim listom ki bi ga od slovenskega duhovna prejel? In to isto velja o drugih javnih farnih spričevalih in listinah. Tu se moramo varovati, da ne postanemo tako smešni, kakor oholi Madžjari, ki menijo, da mora njih sladko (!) madžjarsčino tudi zunaj odino zveličavnega magyar orozega vsakdo razumeti. Krstne liste, kateri se imajo poslati kam drugam po svetu, pišimo, tedaj v obče-cerkvenem jeziku; za domačo ljude pa in za vsakoršne urade, kateri so dolžni slovenski, znati, pišimo vse po slovenski. Tako meil drugim spričevanju ubožtva ali razkazo pramožnjake (Vermögens-Anweisung) za učence. Zakaj bi se neki slovenski duhoven italijanških formularov posluževal, sebe mučil in italijanščino pačil, katero dobro ne zna? Po slovenski naj piše, tudi, če ne prav pravilno; to tukaj nič ne dá; bolje bo gotovo pisal, kakor italijanški.

Kakor na zdolej, tako naj se navadijo pisati farni uradi tudi na zgorej po slovenski; zlasti pa naj pišejo v domačem jeziku privatniki, kateri pa imajo neposredno prav malo s škofijstvom opraviti. Prepričani smo, da, kakor kdo dopiše, tako se mu odpiše. To načelo vsaj pri našem goriškem nadškofijstvu že davno velja. Res, da bi utegnil kateri starokopitvež reči: „Soi za 30 agn cá, e mai no ai viodat scrivi per selav“. Pa kaj bo to pomagalo? Slovenski napredek prestopi čez-nj na dnevni red, kakor sta prestopila železnica in telegraf.

Poslednje očitaje govornika g. Kl. se nanaša na postavljanje slovenskih duhovnov na mejo škofij proti sosedom tujega naroda. To je res jako potrebno. Pa ne le kakoršne si bodi slovenske duhovne, ampak ceteris paribus tako, ki se narodno zavedajo, da bodo nekaki moralni mejniki in jez zoper narodno pačenje naših ljudi, katero je, kakor skušnjava udi, tudi pačenje v moralnem oziru. Ali ne le na mejah potrebujemo takih narodnih stebrov, temuč tudi v mestih. Vsa naša mesta so več ali manj mešana. Duhovska oblast mora biti v zmislu sv. Pavla *vsem vsem*. Naj le bodo poskrbljeno, in sicer, kolikor se da, dobro poskrbljeno za verne drugih narodnosti, pa tudi naši ljudje naj ne bodo misera contribuens et patiens plebs. Zakaj bi se imelo našim ljudem naj slabše pridigovati? zakaj bi morali ravno ukaželjni Slovenci v mestih zadovoljni biti, da se jim v spačeni, nepravilni slovenščini pridiga, v tem, ko se po vseh že sploh znana stara špraha čistemu jeziku umika? Ni vse dobro ne za mestne dekle (kakor je enkrat nekdo rekel). Mestne dekle (Slovenke) znajo brati; z branjem pa si čistijo in ličijo jezik. Govornik na leci naj jih tedaj gledé na stvarino in obliko *više k sebi vleče*, ne pa, da bi se *pod*—ljudstvo *ponižaval*. Za tega del gotovo vsi, ki dotične razmere poznajo, goreče želé, da bi se na tiste službe v mestih, ktere je treba slovenski opravljati, nar zmožnejši slovenski korenjaki postavljali, pravi sionski čuvaji v verskem in narodnem oziru. Polutani ne morejo svoji nalógi kos biti.

Pa tudi še za nekaj drugoga gre dandanas, posebno v naših primorskih mestih. Kdo ne ve, kaj neka stranka o nas misli in trdi? Ne mi, ampak *ona* je tukaj doma? Zgodovina glasno in jasno za nas pričuje; držimo se torej zgodovinskega prava, vsaj kjer ga še imamo in kjer nam ga do zdaj nihče ne táji. V Gorici n. pr. bi ne smel biti prav za prav nobeden duhovnik, ki slovenski ne zna, kakor tudi ne nobeden, kilaški ne govori. Nektere službe pa so bile od nekđaj,

rekel bi, slovenske službe. Tako n. pr. štiri korniki-rjati v prvostolni cerkvi. Poprejšnjih let so bili vaelej 4 slovenski vikariji, ki so pa tudi po laški spovedovali in sploh vsa farna opravila v vseh jezikih opravljali, in 2 italijanska za italijanake pridige in za dušno oskrbovanje (samih) laških ljudi; zdaj je to že narobe: imamo samo dva Slovence (Lahov zdaj troje.) Tudi kooperature po družih mestnih ali predmestnih farah so se podelovale nekđaj slovenskim pa tudi laškega jezika zmožnim duhovnom, navadno so pa tudi fajmoštri bili dvojezični. To ni zdaj več povsod tako. S tem pa izgubljam vidoma zgodovinsko pravo; stara načela se majajo. Nekđaj se je samo po sebi razumelo, da na to ali to mesto mora priti slovenskega jezika zmožen mož, posihmal nastane brž ko ne hrup, če bo hotelo nadškofijstvo postaviti zopet kakoga Slovence na sicer slovensko mesto, pa tako, na katerem je žekakoršna si bodi izjema storjena. Kar je zdaj še naša pravica, to se nam bode štelo v prihodnje za uparvacijo. Vigilantibus jura. Sicer pa bi bilo naj bolje, ko bi se ustanovilo načelo, da nihče v mestu ni nizko ni visoke službe, tudi kanonikata ne, ne dobi, kdor ne zna slovnčno in dobro obeh jezikov. Tako bi bile narodne in mednarodne razmere v mestu nar boljše poravnave.

S tem objektivnim razlaganjem naših razmer pa nikomur nič ne očitamo, na nikogar posebno ne merimo; nam gre le za reč samo na sebi in za načelo: principis obsta! In, ker smo se že teh stvari lotili, naj nam bode dovoljeno, sprožiti še nekaj, kar nam je očitni dokaz, kako se, v tem ko na oni strani ponavadno pravo popuščamo; na drugi „šlendriana“ (stare navade), kjer bi preuredbe treba bilo, razmišljeno držimo.

Dyakral v letu, na Veliko noč in na vseh Svetih dan, podelujejo naš preb. in prezv. knez—nadškof po slovenski naši popolnoma odpustek. Cerkev je natlačena ljudi; pa ravno za to, ker je taka gnječa, ni veliko meščanov in gospóde pri tisti maši. Kdor kolikaj naše obraze in noče pozna, vidi brž, da ste več ko 2 tretjini ali 3 četrtine slovenskih ljudi v cerkvi. Diakon stopi po maši slovesno pred pobožno množico ter začne: „Sua Altezza Reverendissima, Monsignor Principe-Arcivescovo impartirà l'indulgenza plenaria a tutti quelli“ itd. Ljudje puzljivo poslušajo — pa nič ne razumejo. Kaj bi bilo, ko bi se slovenska napoved odpustka po italijanski in slovenski brala? Quidquid agitis, prudenter agite, et respicite finem!

O slovenski popoldanji službi Božji je „Dom.“ že lani svojo povedala.

Borsni kurs 9. t. m. Metall. 59:25; narodno posojilo 64:70; London 118:19; adžjo srebra 117:— cekini 5:62 $\frac{1}{10}$.

Loterijske številke, 9. dec. na Dunaji 2. 21, 67, 42, 78, 30. v Gradcu 2. 73, 62, 2, 66, 88; v Trstu 9. 71, 22, 24, 78, 3.

Oglasnik.

Nova gostilnica!

Spoštljivo podpisani naznanja s tem, da je odprta v Gorici novo gostilnico in prenočevavnico pod imenom:

Albergo

alla Posta Vecchia.

Ta nova gostilnica je v tisti hiši, kjer je bila poprej pošta, v glediščnih (teaternih) ulicah, prav na lepem in primernem kraji, bodi za goste iz mesta, ali za tiste, ki prihajajo od železničnega kolodvora. Jodi in pijače se dobivajo nar boljše po nar nižji cení; postrežba je prav dobra. Za tuje popotnike je pripravljenih mnogo lepo ležóh sob z lepim pohištvom in prav po nizki cení, ter se bo storilo, kar bo mogoče, da bo občinstvo zadovoljno. Točilo se bo izvrstno.

Puntingamsko pivo (bira), domača in laška vina.

Skrbelo se bo, da bodo gostje hitro in dobro postreženi.

Da bi v novo gostilnico obilno gostov zahajalo, priporoča se naj spoštljiviše

Jožef Šoler,

nekdanji gostilničar pri „Romarji“ („al Pellegrino“).